

Ս Ի Օ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՋԳԵՅԻՆ, ԲԸՆԸՍԻՐԸԿԸՆ, ԳՐԸԳԻՏԸԿԸՆ

ԵՒ ՔԸԳԸՔԸԿԸՆ

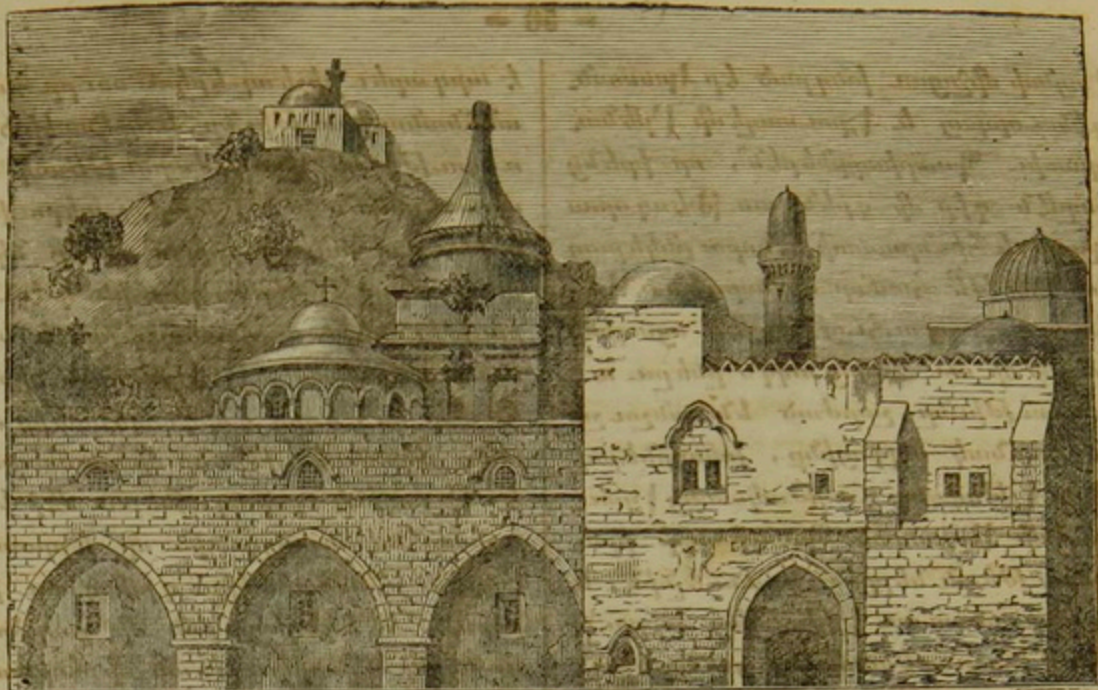
ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՅԵՐՈՒՍԸԳԼԵՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1867

ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 4.

ԱՊՐԵԼ 30.
1867.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԸՅԳԵՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԳԵՐ ԻՍԱՀԱԿ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԵՒ ԱՐԺ ՏԻՄՈԹԵՈՍ
ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ ԴԵՊ Ի ՀԱՊԵՇԱՍԱՆ

Մեր ընթերցողաց շատերուն յայտ
նի է, որ ասկէ իբր երկու տարի յա
ռաջ Հապէշից Թէոդորոս կոչսրը Մեղ
ղից Թագուհւոյն հիւսպատան հան
դերձ իւր ընկերներոյն բանտարկած
է խիստ պահպանութեան մի ներքեւ,
ուր տեղ կը դնուին մինչեւ ցոյցօր:
Այն բանտարկութեան պատճառ իւր
մէկ խնդրոյն վեհափառ Թագուհւոյն
կողմէն մերժու ինչ է: Վրկու տարուան
միջոցին մէջ Մեղղից դահլիճը զանոնք
ողտառելու համար ինչ միջոցներ որ բա
նեցուց, ամենեւին չընդունուեցան
Վեհափառ Կառավարութեանէն: Այն

պատճառաւ բանտարկուած է, կ'ը
տուի, նաեւ Մասան հնդկաստանցի
հայկազուն պաշտօնաւարը, որ Մեղ
ղից տէրութեան կողմէն եկած էր
Թէոդորոսի բով միջնորդ ըլլալու: Մին
չեւ անգամ Վեհափառութեան եկեղեցւոյն
Մեղղիցը որ խալի է ազգաւ, Թէ
ոդորոսի սոյն անկրաւ և բարբարոսա
կան դորձքը յանդիմանելուն համար,
նա եւս Վորին վեհափառութե բար
կութեանը հանդիպեցաւ, կ'ըսեն:

Մեղղից դահլիճը վերջին փորձ մի
ուղեւոր ընել, անցեալները իկտատան
դիմուպօլիս իւր դեսպանին Սիրտր

Լայնախ միջոցաւ խնդրած էր Կոստանդինուպօլսոյ և Լըուսաղէմի Լմենապատիւ Պատրիարքներէն՝ որ իրենց կողմէն գիր մի գրեն առ Թէոդորոս Լայսր, և հիւպատոսի և նորա ընկերաց ազատութե համար միջնորդեն։ Սէ հատիառ Թագուհւոյ կողմէն այսպիսի խնդիր մի առ Հայոց ազգն ընելու ու շաղրութիւնը շարժած են անշուշտ հնդկաբնակ աղգայինք, իմացընելով անոր՝ Լթովպիոյ գաղթականաց Լըուսաղէմի Սրբազան Պատրիարքի իրաւասութեան ներքեւ գտնուելին, և այս պատճառաւ Լթովպիոյ արքունեաց հետ բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալին։ Ընցեալ մարտամսոյ մէջ էր քաղաքիս անգղիական հիւպատոս Ն. Դ. Սուր ի պաշտօնէ մատոյց Լմենապատիւ Սրբազան Հօրսոյն խնդիրը հանդերձ Կոստանդինուպօլսոյ Լմենապատիւ Պօղոս Սրբազան Պատրիարքի նամակաւ։ Նորին Սրբազնութիւնը սիրով ընդունեց խնդիրը, և խոստացաւ Սեծ. Հիւպատոսին անոր գործադրութիւնը։ Հետեւապէս խորհուրդի հրաւիրելով Տնօրէն ժողովոյ ներկայ անդամներն և ուրիշ քանի մի վարդապետք, և Լ. Պօլէն եկած Պատրիարքական աղերսանաց գիրն ալ ուղղեալ առ Թէոդորոս Թագաւորը՝ ուշադրութք կարգալէն յետոյ, որոշուեցաւ ժողովոյն մէջ որ Ս. Լթուոյս կողմէն խրկուելիք նամակները անվտանգ ձեռքը հասնելու և աղերսագրոյն աւելի կարելութիւն տալու համար, յատուկ նշանակութե մի ձեռքով մատուցուի։ Եւ սոյն նշանակութիւնը անձամբ կատարելու յանձնառու եղան Վեր. Խոհակ Սրբազան Երբեպիսկոպոսը և Երթ. Տիմոթէոս բարեջան վարդապետը Պօլսեցի։

Սեծագոյն դիտողութեան արժանի

է արդարեւ յիշեալ երկու սուրբ հարցանձնանուիրութիւնը, և կրկնակի ծառայութիւնը զոր յօժարութեամբ կը մատուցանեն թէ Ընգղիոյ տէրութե և թէ ընդհանուր աղգիս. երբ նկատելու ըլլամք ճանապարհին դժուարութիւններն ու վտանգները, և նոյն ճանապարհին մէջ Ս. Լթուոյս սիրոյն համար զոհ եղող վարդապետները, որոնց յիշատակութիւնը միայն մոսցած է։ Ըյսպիսի պարագայներու մէջ երբ աշխարհական աղգային մի ի պատիւ Ըգգին չհամարձակիր դիմագրուելու, և եկեղեցական մի բարձրագոյն լոկ անկարկութեան մի հպատակելով, իւր անձին դիւրութիւնը, իւր ապագայն, պատիւ ու փառք մէկգի թողնով, և մահն ի բռին կը յառաջէ դէպ ի յանստուգութիւն մի ուր կը տքնի թերեւս իւր մահը, ու կը դիմէ թերեւս անոնց բաղդին վիճակելու, որոնց ազատութեանը կը փութան. այսպիսի յանձնառութիւն մի կ'ըսեմ՝ առանց նշանակութեան չէ, և պարտիք մի կը գնէ ընդհանուր աղգին վերայ։ Ըմեն. Սրբազան Հայրը երկու գիր գրել տուաւ մէկը իւրեւ կոնդակ օրհնութեան և յանձնարարութեան և միւսը բուն աղերսագիրն, զոր Ս. Լթուոյս քարտուղար պատուելի Պ. Սաւալանեանցը խումբագրեց, և հայերէնէն ի զատ գաղղիերէնի ալ դարձուց, ի տեղեկութիւն եւրոպացի բաժանորդաց, ինչպէս որ յարգոյ ընթերցողք սխտի տեսնենքիչ մի վարը։ Իսկ բնագրին մէջ հայերէնին հետ արաբերէն գրուեցաւ առ պակասութեան հապեղերէն թարգմանութեան։ Նորին Սրբազնութիւնը ուրիշ սուրբ Լըուսաղէմի վերաբերեալ ընծաներէն ի զատ՝ կը խրկէ նաեւ ահանակուռ խաչ մի, որ կը պարունակէ կենաց Խաչափայտէն մաս մի։

Ասորիւ ամսոյ առաջին օրը մեկնեցան ասկէ Վեր . Իսահակ Սրբաղան Արքեպիսկոպոսը և Արժ . Տիմոթէոս վարդապետը հանդերձ մէկ փոքրաւորու , այն է Խուրտալէնկի տիրացու Լիզնէիքը թագաւորեան :

Ահաւասիկ առաջին նամակին պատճէնը .

ԵՍՍՅԻ Արքեպիսկոպոս և շնորհուն Աստուծոյ Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի , և աթոռակալ սուրբ Առաքելոյն Յակովբայ , մատուցանեմ զողջոյն առաքելական՝ վեհափառ Կայսերդ , և աղաչեմ զԱստուած զի հեղցէ ի վերայ Չեր առատօրէն զօրհնութիւնս և զշնորհս սրբոյ քաղաքիս Երուսաղէմի , Ազգարէթի , Իէթէէմի , Յորդանանու , ամենասուրբ Վերեղմանին տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , Վողգոթայի , սրբոյ լերինն Համբարձման , վերնատան Սիովնի , և ամենայն սուրբ և փառաւորեալ Տեղեաց , յորս կատարեցան խորհուրդք մարդեղութեան Աստուածորդոյն , և առաքելական Եկեղեցւոյս սրբոյն Յակովբայ Տեառնեղօր : Հաճեցի Տեր ընդունել զազօթս մեր զոր մատուցանեմք նմա վասն բարեյաջողութեան Կայսերութեանդ , ախեալ տօրածեցէ լիւսլի զամենայն երկնաւոր բարիս իւր ի վերայ Վեհափառութեան Չերում , Օգոստոսիա զերգաստանիդ և ի վերայ ամենայն երկրի որ կառավարի ի ձեռն հզօր պետութեան Չերոյ , ամէն :

Ինչ երկնապարգեւ օրհնութեանց սուրբ Տեղեացս՝ յայտ առնեմք նաեւ Վեհափառութեան Չերում մարդասիրի , զփափագոնս երջանկայիշատակ նախարդաց իմոց , զոր փափաքեցին հաստատել անկեղծ յարաբերութիւնս քրիստոնէական պարզ սիրոյ ընդ տե-

րութեան Չերում , այլ դժուարութիւնք ճանապարհաց խոջնդոսն եղեն նոցա ի գործադրութիւն : Այն իղձք և զմեզ խրախուսէին՝ յերկուց ամաց անախ , յորմէ հետէ բարձրացեալ եմք յաթոռ սուրբ Առաքելոյն Յակովբայ , առաքել զնուիրակունս մեր յոսս մեծի Աթոռոյդ , սակայն արգելաք ցարդ յերկիւղէ վտանգաց ճանապարհին : Ինամքն աստուածեղէն հաճեցաւ հուսկ յետոյ շնորհել մեզ զառիթ բարեդէպ առ ի կարող լինել զեկուցանել ամենաբարեպաշտ Վեհափառութեանդ՝ այսու կոնդակու մերով՝ զանկեղծաւոր սրտի մերոյ ըզտենլ և զիղձս որ լի են ամենայն ակնածութեամբք և մեծարանօք , զորս նուիրեմք Չերդ Վեհափառութեան : Եւ առ զգալի եւս առնել զհաւատիս մեծագոյն յարգանաց մերոց , խորհեցաք առաջի առնել զայնոսիկ ամենաբարեպաշտ Վեհափառութեանդ , ի ձեռն փախանորդի մերում Վեր . Իսահակ Արքեպիսկոպոսի , և Արժ . Տիմոթէոս վարդապետի անդամոյ Տեառն ժողովոյ Առաքելական Աթոռոյս , սիրեցեալք և պատուեալք ի մէջ երկրիս եւս : Յանձնեցաք նոցա նաեւ մատուցանել Վեհափառութեան Չերում խաչ ոսկի և ականակուռ , ունելով յինքեան մասն ի փայտէն կենաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , զոր խնդրեմք ընդունել մարդասիրապէս , և կրել ի պարանոցի որպէս զարդ շքոյ արժանաւոր թագաւորի քրիստանէի :

Տեր , վերջինն երջանկայիշատակ նախարդաց իմոց Յովհաննէս Ե , արգաւել երջանիկ գտաւ և փառաւորեցաւ իհիւրասիրել անդ զԱրժր. պաշտօնեաց Վեհափառութեան Չերում զԱղաքի Քանդիլա , որ յամի 1858 կենարարին մերոյ եկն յուխտ սրբազան Տեղեացս :

Վիտայց նա ի մօտոյ տեսանել զհամա-
կրու թիւնն զոր ունիմք առ Չերդ վե-
հափառութիւն, և զսէրն բրիտանե-
ական զոր արգեամբք իսկ ցուցանեմք
բարեգաշտ կրօնաւորացն Աթուրպոյ-
ւոյ՝ ոլք գտանին Ալթուսաղէմ, և կան
յանիշատակ ժամանակաց հետէ ընդ
հոխանաւորութեամբ առաքելական Ա-
թուոյս: Օրանեայք և մեք, այս, զբա-
րեարտութիւն և զատուածաւէր ըզ-
գացմունս նորին Վարձրութեան, զոր
համարիմք առանց երկբայութեան ներ-
շնչեալ յամենաբարեգաշտ Ահափա-
ռութենէդ, և զանձն իսկ նորին՝ ար-
ժանաւոր ընծայեցալցիլ անդին բարե-
մասնութեանց վեհափառ Անձինդ:

Հաճեալք, Տէր Աբբայ, մարդա-
սիրութեամբ ընդունել զխնորհ ծա-
ռայող զերկոսին զՎեր. Իսահակ Աբբ-
եպիսկոպոսն և զԱրծ. Տիմոթէոս փար-
դապետն, և արժանի արարէք զնոսա
հանել ի աւետութիւն Չեր ի մաս-
նաւորի, և շնորհել նոցա զբարձրա-
գոյն որոշադանութիւն ցորչափ այդր
կան, մինչեւ հաճեալի Տէրութիւն
Չեր առ նոցա հրաման դառնալոյ:
Խաղաղութիւնն և շնորհք Տեառն Ա-
տուծոյ մերոյ եղիցի ընդ Չեղ. ամէն:

Տուաւ Առաքելական Աթուռ Ս.
Յակովբայ, Ալերուսաղէմ, 130 մար-
տի 1867 ամի Փրիլին մերոյ:

Ահաւասիկ խնդրադրին օրինակը:

ԵՍԸՅԻ ծառայ Յիսուսի Քրիստոս-
սի և շնորհօքն Ատուծոյ Աբբեպիսկո-
պոս և Պատրիարք Հոյոյ Արուսաղէ-
մի և վերատեսուչ սուրբ Տեղեաց, ընդ
ատուածեղէն օրհնութեանց և շնոր-
հաց սրբոյ Քաղաքի՝ մատուցանեմք
և զառաքելական ողջոյն մեր ամենա-
բարեգաշտ Ահափառութեան Չե-
րում՝ Արայսերդ Աթուրպոյ: Աջն Արի-

նաւորին և խնամք ատուածեղէն Ա-
խախանաւորութեան եղիցին միշտ ի վե-
րոյ Անձին վեհափառիդ և արքայա-
զուն Վերդատանիդ և ի վերոյ ամե-
նայն վիճակի կառավարելոյ ի հզօր պե-
տութենէդ:

Ճանաչեմք, Տէր Աբբայ, զբարձր
խոհախառութիւն և զարդարաւորու-
թիւնն, որ առանձին ձիրք են վեհա-
փառ Արայսերդ: Եւ առաւել որանշա-
նամք տեսանելով յ(Պ)ատուափառ ան-
ձին Չերում զձեմարիտ ախարս թա-
գաւհեցն, զորոյ զգովաւորութիւնն
է տեսանել ի սուրբ Վիրս, որ զախա-
տեալն էր իմաստութեան արքային
Սաղամնի: Այն արիւնն է անշուշտ
որ ընթանայ յերակս Չեր, նոյն ար-
գարաւորութիւնն է Սաղամնի, որ ի
Չեղ արձարծի, ձիրք թանկագինք՝
փայլեալ յօգատուափառ անձին Չե-
րում, որք խրախուսեցին զմեզ դնել
յոսո բարձրագոյն Աթուրպոյ, զամե-
նախնարհ հայցուածս մեր: Այն ու-
նիմք վառահոլութեամբ եթէ ամենու
զորեւած վեհափառութիւն Չեր ըն-
կայի առ սէր Յիսուսի Քրիստոսի որ
են մեզ զանձն իւր օրինակ խնար-
հութեան և հեղութեան, և պատուի-
րեաց եւս այց առնել որոյ կան ի սու-
ռադանս և զրկեալ են յաղաւորութե-
նէ իւրեանց, որ նախադատիւ է քան
զամենայն ինչս աշխարհի:

Այն զգացմունքն են ի մեզ՝ աւե-
տարանին, որ քաջալերեցին հայցել
յամենաբարձր Արայսերդ շնորհս առ-
նել հիւստատոսին անդղկացոյց և ըն-
կերաց նորին, և ներել ամենայն յան-
ցանաց զորս գործեալ իցէ նոցա եր-
բէք: Աթէ ընդունելի եղիցին հայ-
ցուածք մեր ի գթութենէ Չերմէ,
որպէս հաւատամք, անշափա շնորհա-
դարտ եղիցուք առաջի Չեր, և աշ-
խարհ ամենայն սքանչացի ընդ մեզ

ընդ ներողամտութիւնն, զոր բարեհաճեցիք շնորհել տարաբարդից : Այսու մարդասիրական գործով բազմապիսի աներկբայ թիւ աղօթաւորաց Չեղաց, որք խնդրեն զբարեհաճութիւն թագաւորութեանդ և զպահպանութիւն անդին կենաց Օգոստոսիան անձին ձերութիւն : Իսողազել թիւնն և շնորհք տեսան Աստուծոյ մերոյ եղիցին միշտ ընդ Ձեզ. ամէն :

Տուեալ Միսրեքական Աթոռն Ս. Յակովբայ, Ղարաաղէմ յ30 մարտի 1867 ամի կենարարին մերոյ :

Lettres adressées à sa Majesté Théodore, empereur d'Ethiopie.

Isaïe Archevêque, et par la grâce de Dieu Patriarche des Arméniens de Jérusalem, occupant le St Siège apostolique de St Jacques, j'offre mes salutations apostoliques à Votre très-chrétienne Majesté l'Empereur de l'Ethiopie, et je prie Dieu qu'il vous comble des bénédictions et des grâces de la Ste Cité, de Nazareth, de Bethléem, du Jurdain, du Tombeau de notre Seigneur Jésus-Christ, de Golgotha, du mont de l'Ascension, du Cénacle de Sion, et de tous les Lieux saints et glorieux, où ont été accomplis les mystères de l'Incarnation du Fils de Dieu; et de l'Eglise apostolique de St Jacques, frère de notre Seigneur J. C. Que le Ciel veuille exaucer les prières que nous Lui adressons pour la prospérité de votre état, qu'il propage largement tous les biens célestes sur la Personne de V. M. sur l'auguste Famille et sur tout l'état, gouverné par votre puissante Souveraineté. Ainsi soit-il!

En offrant les bénédictions célestes des Lieux Saints, nous déclarons aussi à V. M. très-chrétienne les desirs que mes prédécesseurs d'heureuse mémoire, ont conçus, d'établir des relations intimes et de pure charité chrétienne entre votre Majesté et eux; mais les difficultés des routes les ont empêchés à les exécuter. Les mêmes desirs nous animaient aussi, depuis deux ans que nous sommes monté sur le Siège du St Apôtre Jacques, de faire parvenir nos nouvelles jusqu'aux pieds de votre Trône, et nous avons été retenu par les risques des routes.

La bonté divine daigna enfin, nous accorder l'occasion favorable pour pouvoir faire parvenir à la connaissance de V. Majesté très-chrétienne, au moyen de la présente Bulle, les vœux les plus intimes et les souhaits pleins de considérations et de

respects que nous formions pour votre Majesté. Pour Vous donner une preuve plus sensible encore de notre haute vénération, nous avons pensé de les faire présenter à V. M. très-chrétienne par l'entremise de notre Vicaire le très-révérend Archevêque Isaac, et le très-honoré Père Dimothéos, membre du Conseil administratif du Siège apostolique, tous les deux chéris et respectés par nous. Ils ont été chargés aussi de remettre à V. M. très-gracieuse une croix en or, garnie de diamants, renfermant un morceau de la vraie Croix de notre Seigneur J. C. laquelle, nous vous prions, d'accepter bénévolement et de la porter au cou comme étant une décoration digne d'un vrai chrétien.

Sire, notre dernier Prédécesseur Jean V, d'heureuse mémoire, fut effectivement heureux d'avoir eu l'honneur d'accueillir son Altesse le Ministre de V. M. Assallafi Cantiva, qui, l'an 1858 de notre Sauveur, a fait un pèlerinage aux Lieux-saints. Il a pu bien observer la sympathie que nous avons à l'égard de V. M. et les affections charitables que nous témoignons par effet aux pieux religieux Ethiopiens qui se trouvent à Jérusalem, et qui, de temps immémorial se trouvent sous la sauvegarde de notre Siège apostolique. Nous avons aussi à notre tour, reconnu la bienveillance et les sentiments pieux de Son Altesse, lequel est, sans aucun doute, inspiré par V. M. très-chrétienne; et que, la personne de votre ministre n'était que le digne représentant des précieuses qualités de votre Majesté.

Veillez, Sire, accueillir gracieusement les deux humbles Serviteurs, le très-révérend Archevêque Isaac, et le très-honoré Père Dimothéos; et daignez leur accorder votre audience particulière, et en même tems votre haute protection jusqu'au tems, que V. M. voudra bien leur donner le congé. Que la paix et les grâces de Dieu soient toujours avec Vous. Ainsi soit-il!

Donné au Siège apostolique de St Jacques Jérusalem, le 30 Mars 1867 de notre Sauveur.

Isaïe, Serviteur de Jésus-Christ, et par la grâce de Dieu archevêque et Patriarche des Arméniens de Jérusalem, et gardien des Lieux Saints, j'offre avec les bénédictions divines et les grâces de la Ste Cité, mes salutations apostoliques à votre Majesté très-chrétienne, Souveraine de l'Ethiopie. Que la protection céleste et les regards de la Providence divine soient toujours sur la personne de V. Majesté, sur l'auguste Famille et sur tout l'état gouverné par votre puissante Souveraineté.

Nous connaissons, Sire, la haute prudence et l'amour de la justice dont V. M. est caractérisée. Nous nous sommes, de plus, enchanté de voir en votre auguste Personne le vrai type de la Reine;

dont la Ste Ecriture fait les éloges, qui était passionnée de la sagesse du roi Salomon. C'est le même sang, sans doute, qui circule dans les veines de V. M. la même équité que celle de Salomon, qui vous anime. Ces précieuses qualités, donc, qui brillent dans votre auguste Personne, nous ont encouragé à mettre aux pieds de votre sublime Trône, nos très-humbles prières. Nous sommes assuré qu'elles seront exaucées par votre Majesté très-miséricordieuse, pour l'amour de J. C. qui nous a donné en sa personne l'exemple d'humilité et de douceur, et qui nous a prescrit aussi de visiter tous ceux qui se trouvent opprimés et privés de leur liberté qui est préférable à tous les biens du monde.

Animé de ces mêmes sentimens évangéliques nous venons prier V. M. très-miséricordieuse, de faire grâce au Consul Anglais et à ses compagnons, et de leur pardonner toutes les fautes qu'ils ont pu commettre. Si nos prières sont exaucées par votre Clémence, comme nous aimons à le croire, nous serons infiniment obligé, et tout le monde sera charmé, ainsi que nous, de l'indulgence, que vous aurez bien voulu accorder aux infortunés. En faisant cette œuvre philanthropique, V. M. augmentera le nombre de ceux qui prient pour la prospérité de son empire, et pour la conservation de la vie précieuse de votre auguste Personne. Que la paix et les grâces de Dieu soient toujours avec vous. Ainsi soit-il!

Donné au Siège Apostolique de St Jacques, le 30 Mars de l'an 1867 de notre Sauveur.

ԿՐՕՆԵԿԱՆՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲԱՅԵԼԻ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՐԲԸ

(Հարանախոթիւն, տես թիւ 3.)

ԳԼՈՒԽ Զ.

Թէ որն է այն մեղքը՝ որոյ համար Հրէայն
այն գերդաստանի մարտնչութիւնն է:

Արդ կը վախնամ, Տէր իմ, չլըսայ
թէ այն մեղքն՝ որոյ համար կործանե-
ցանք, անապատացանք ու գերի ին-
կանք, այն մեղքն եղած ըլլայ՝ որոյ հա-
մար Աստուած Ամուսայ մարգարէին
բերանովը խօսեցաւ երկրորդ գլխոյն
մէջ՝ այսպէս ըսելով. «Յուդայի երեք
ամբարշտութեանցը վերայ՝ տխուր փո-
խեմ Խորայէլը, ու չորրորդին չափա-
ւոր Խորայէլը, անոր համար որ արդա-
րը ստրկով (արծաթայ) կը ծախէին» (1),
Լա մեք, Տէր իմ, մեր վարդապետու-
թեան համեմատ կ'ըսենք՝ թէ այն ար-
դար ըսածը Յակոբայ որդին Յովսէփն
էր, զոր Լազարոս ծախեցին իւր եղ-
բարքը: Լա այլ շիտակն ըսեմ, այնպէս
կը կարծեմ որ իմնն Աստուած այս ըս-
տրկով ծախելու մեղքը՝ չորրորդն չը-
րաւ մեղաց թուոյն մէջ, այսինքն Խա-
րայէլի ամբարշտութեանցը. վասն զի
քրիստոնեաները, որոնք կ'երեւի թէ
սուրբ գրոյ խոստմունքը Աստուծոյ
ընդունեցին, մեր վերը ըսած վարդա-
պետութեանը պատասխանելով կ'ըսեն՝
թէ Խորայէլի չորս ամբարշտութեանց
առաջինը Յովսէփայ իւր եղբարցը ձեռ-
քով ծախաւին էր: Երկրորդ մեղքը,
այսինքն ամբարշտութիւնը՝ Բորեբ լե-
ւան վերայ որ թուն պաշտօն տանելն
էր: Երրորդը՝ մարգարէ պաննելը,
որոյ համար այլ եօթանասուն տարի
Բաբելոնի մէջ գերի մնացինք: Չոր-
րորդ ամբարշտութիւնն էր, կ'ըսեն,
արգարին ծախուիլը, այսինքն Յիսու-
սի, որ և վերն ըսած պանդխտութե-
նէս (գերութենէ) ետքը ծախուեցաւ:
Լա մեք, տէր իմ, թէ որ ուզենք վե-
րը յիշած մեր վարդապետութիւնը
պինգ բանելով պատասխան տալ քը-
րիստոնէից, հարկ է որ Յովսէփու ծա-
խուելէն առաջ զանազան ամբարշտու-
թիւններ գործուած են թագորհնք Խա-
րայէլի ձեռով, որպէս զի Յովսէփայ
այս վաճառումը չորրորդ ամբարշտու-
թիւնն եղած ըլլայ: Սակայն ստիկայ
չեմք կարեւր հաստատուել ու պնդել

(1) Այսպէս առէ տէր, ի վերայ երկու ամբարշտ-
տութեանցն Խորայէլի, և ի վերայ չորրորդն ոչ գործայ
ի նմանէ, փոխանակ զի վաճառեցին զարգարն ար-
ծաթայ: Ամուս. Բ. 6: Արգարինն բնագիրը Ժողով
կը գնէ, իսկ մեր թարգմանութեան մէջ դառաւ է, և
դա՛ւնաւոր հանդերձ սեռի խնդրով՝ ըստին թարգ-
մանութիւնը, որ աւելի ճշգրտայն կ'երեւի:

ներհակ վկայութիւն մեղի դէմ ունեւնալու համար Օննդոց դրքին մէջ, որ Իսրայէլի առաջին ամբարշտութիւնը Յովսեփայ ծախուիլը կը դնէ : Իւր Լմովս մարգարէն այլ յայտնապէս կը սահմանէ՝ թէ արդարոյն ծախուիլը չորրորդ ամբարշտութիւնն է, որոյ համար գերի ինկանք, ինչպէս Լստուած կը սպառնայ ըսելով, թէ չալիտի դարձրնէ բնաւ զմեզ Լւեռուաց երկիրը : «Իսկ չորրորդին վերայ չալիտի փոխեմ (այսինքն չալիտի դարձրնեմ) զանոնք, անոր համար որ արդարը ստրկով ծախեցին» : Իւր ինձ ճշմարիտ կ'երեւի՝ որ այս չորրորդ մեզաց համար, այն է արդարին ծախուեըն համար՝ իրաւամբ խրատուեցանք այս հազար ու աւելի տարուան մէջ. բայց ամենեւին օգուտ մի չստացանք զանազան ազգաց մէջ և ոչ այլ ստանալու երբէք յոյս ունիմք :

ԳԼՈՒԽ Է.

Թէ արդարն Յիսուս՝ յիշատակելոյ Լստուածը յանիրաւի ծախուեցաւ :

Կը վախնամ ու կը դողամ, տէր իմ, չըլլայ թէ քրիստոնէից պաշտած Յիսուսը, Լմովս մարգարէին ստրկով ծախուեցաւ ըսած արդարն եղած ըլլայ : Կը սարսափիմ՝ չըլլայ թէ անոր համար ըսուած ըլլան մարգարէից վկայութիւնները՝ որոնց կը պատահիմ, զորոնք քրիստոնէայք յայտնապէս ու պատշաճապէս իրենց վարդապետին կը յարմարցնեն : Իւր Լստայի մարգարէն առաջին գլխուն մէջ կ'ըսէ. «Եւ մեզ զաւոր ազգին՝ անօրէն զաւկներուն, զի հեռացուցին զիրենք Լստուծմէ, և անոր սուրբ անունը հայհոյեցին, ու ետ դարձան» (1) : Եւ մարգարէն

դարձեալ կ'ըսէ. «Ոչխարի նման մոր թուելու տարուեցաւ, որ իւր բերանը չըմանար» (2) : Դարձեալ. «Հաւ ունեցող և տկարուիլ գիտցող մարդ» (3) : Դարձեալ. «Լսահամարհուած է, անոր համար ոչինչ համարեցի զինքը, ինչու որ ինքը վարեցաւ, վասն զի ինքը կամեցաւ» (4) : Դարձեալ. «Դատաստանի նեղութեանը համար ինչ կու. անոր ազգը ո՛վ պիտի պատմէ» (5) : «Ժողովուրդեանս անօրէնութեան համար դամեցի զինքը, ու անիրաւները գերեզմանին տեղ և մեծատուններն անոր մահուանը տեղ պիտի տայ» (6) : Կը վախնամ, տէր իմ, որ մեր հարեը անիրաւ էին, ու մեծատուն՝ Պիղատոսն ու Հերովդէսը, Լննան ու Կալիսիայն, ինչպէս կ'ըսէ Կալիթ մարգարէն. «Եւ ան երկրի ամեն թագաւորներն ու մեծամեծները Լստուծոյ դէմ ու անոր Քրիստոսին դէմ» (7) : Թագաւոր ըսածնիս վերը յիշուած մեծատուններն են, ու մեծամեծ ըսածնիս այլ մեր հայրերն են :

Կը վախնամ, տէր իմ, թէ Յիսուսն այն է՝ որ ստրկով փոխանակուեցաւ ու ծախուեցաւ. որոյ համար կ'ըսէ Օսքարիս մարգարէն ԺԱ. 21. և Լմովս մարգարէն Դ. 6. և ուրիշ մարգարէները : Լնոր համար կը խօ-

(1) Իբրեւ ոչխար ի սպանդ վարեցաւ, իբրեւ ուրջ առաջի կարչի անմուռնչ կայ. այնպէս ոչ բանաց զերբան իւր : Եւս. Ժ. 7.

(2) Եւս. մի ի հարուածս, և զիտէ համբերել յաւոյ : Եւս. Ժ. 5.

(3) Եւ զարձուցեալ զերես իւր անարգեցաւ, և ոչ ինչ համարեցաւ : Եւս. Ժ. 5.

(4) Եւ իսնարհութեան նորա դատաստան նորա բարձաւ, և զաղգատահմ նորա ու պատմեց : Եւս. Ժ. 8.

(5) Յանօրէնութեանց Ժողովուրդեան ինչ ի մահ վարեցաւ, և տոց զարս փոխանակ գերեզմանի նորա, և զմեծամեծս փոխանակ մահու նորա : Եւս. Ժ. 8. 9.

(6) Յանդիման և զին թագաւորք երկրի, և իշխանք Ժողովեցան ի միասին վասն տեսն և վասն օժեղ նորա : Սւ. Բ. 2.

(1) Վայ ազգի մեղաւորի. Ժողովուրդ՝ որ լի է մեղք, սերն ժանտ, որդիք անօրէնք, թողին զՏէր և բարեկամցին զսուրբ Իսրայէլ : Եւս. Լ. 5.

սի նաեւ Աստուծոյ մարգարէն ծԳ գրի-
խուն մէջ: «Պիտի քակէ ամեն ան-
բէնութիւնները, ու պիտի աղօթէ ան-
հաւատներուն համար (1)»: Կը փախ-
նամ, տէր իմ, թէ այն Յիսուսը նոյն
արգարն է՝ որոյ համար կ'ըսէ Ղա-
ւիթ. «Լըդարոյն անձին վերայ ու-
րախոսցան, ու անրիժ արիւնը պար-
տաւոր ընեն, և ասոր համար գուր-
ձգեց զանոնք Աստուած, ու պիտի
ցրուէ զանոնք մեր տէր Աստուա-
ծը (2)»: Կը փախնամ, տէր իմ, թէ նա
է այն արգարը, որոյ համար Լըբմիայն
կը խօսի թ. գլխուն մէջ, այսպէս ըսե-
լով. «Սարդ է, և ո՞վ է զայն միտք
առնողը (3)»: Լըյնպէս թ. գլխուն մէջ.
«Սէր դէմքին տեսակը՝ Բրիտաս Աս-
տուած, մեր անօրէնութեանց համար
տարուեցաւ. սրուն լսինք՝ քու շու-
քերու գ. տակ կենանք աղգաց մէջ (4)»: Կը
փախնամ եւս, տէր իմ, թէ ինքն
է այն արգարը՝ որոյ համար ըսաց
Աստուած Օսթարիա մարգարէին բեր-
նով. «Վասն զի պիտի ըսեն այն օրը,
որն են այդ վերքերը ձեռքիդ մէջ. ու
պիտի ըսէ՝ վիրաւորեցայ իմ տանս մէջ,
ու պիտի վերցնէ աւերը իմ հովիւս
իմ վերաս» (5): Լըյնը թ. գլխուն մէջ
կ'ըսէ դարձեալ. «Պիտի նային ինձ այն
օրը, և անոր՝ որ գտմեցին, և պիտի
լան անոր վերայ միածին (զաւկի) ըս-

ցի պէս» (1): Կը փախնամ դարձեալ,
տէր իմ, չորաց որ անիկայ էր արդա-
րը՝ որոյ համար կ'ըսէ Ամբակում Գ
գլխուն մէջ. «Լ'նոր ձեռքին մէջ եղ-
ջիւրներ, հոն պահուած է անոր դօ-
րութիւնը» (2): Լը բրիտանիայ աւեւ
տարանն այլ կը համոձայնի այն տեղս
ուր Յիսուսի մահը կը պատմուի, ու
յայտնի կը ցուցնէ. «Լը Յիսուսի
գալով մեռած գտան զանիկայ, ու ու
նոնցմէ մին իւր գեղարդը դրաւ ու
խոցեց» (3): Կը փախնամ, տէր իմ, մի
գուցէ արգարն այն ըլլայ՝ որոյ համար
Ամբակում թ. գլխուն մէջ կ'ըսէ. «Լը-
ւար տէր քու ժողովուրդդ քու օծա-
ծիդ հետ ապրեցընելու» (4):

Ի յաջորդէ:

Պօղոս Պապրիարի Լ'բրիանոս-պօլէյ-նյ
մէկ աբենաբան-թիւնը:

(Շարունակութիւն, տես երես 51)

Վէ նէ տէրսինիդ, պիր երւ օլտու-
պու մասրահաթին սէօհպէթինի էտէ-
յօրուդ. աճէպ շինովէ դասար եիւդ
իւսթիւնէ պրապոստրուդ՝ տաշտար-
տան՝ Ստամբուլ տէօթիւլիւպ Տէվլէթի
թաճիդ էտէճէքլէր տէյիլ մի խոխլէր:
Կէլէն մահսէրլէր չուվալ տօլտուրուր.
Եաղըրնլարլն տիրհէմինի տտէմ Եէ-
սէ, թաշ իւրէքլէ օլտա՝ տայանամադ.
զիրա էվլատր փէտէրինտէն, փէտէրի

(1) Այն վերաթիւնը Եօթնամեկից թարգմա-
նութեան մէջ ձեռք:

(2) Բրտացոյն զանձն արգարոյ, և զարիւն ամբիժ
պարտաւոր առնէին: Հաստու սցէ նոցա տէր բոս ա-
նօրէնութեան նոցա, բոս չարութեան նոցա կործա-
նեցէ զնոսա տէր Աստուած մեր: Մատ. 21. 25:

(3) Եւ մարդ է և ո՞վ ծանօցէ զնա: Եբ. 1. 12:

(4) Հոգի երեսոց մերոց տէր Բրիտաս, պատե-
ցան զնոսա յարախոսութեան իւրեանց մինչդեռ
մեր խորհէար թէ ընդ հովանեաւ նորա նստցուք և
իկցցուք ի մէջ հեթանոսաց: Ուրբ. Գ. 20:

(5) Եւ ասացի զնա. զի՛նչ են վերքդ այդորիկ
ի մէջ ձեռաց քոց, և ասացի, զորս վիրաւորեցայ
ի տանս սիրելոյ իմոյ: Չաւ. Ժ. 6:

(1) Հայեցոյն առ իս փոխանակ կարուեցն, և
կոճեցոյն ի վերայ նորա կոճ իրբեւ ի վերայ սիրել-
ւոյ, և աշխարհեցն աշխարհ իրբեւ ի վերայ անդ-
րանեան. Չաւ. Ժ. 10:

(2) Եղիւրք ի ձեռքն նոյա, և հաստատեաց
զսէր աստիկ զօրութեան իւրոյ: Ամբ. Գ. 1:

(3) Բայց իրբեւ եկին տա Յիսուս և տեսին զի
այն ինչ մեռեալ էր, ոչ խորտակեցին զբարձս նորա
այլ մի ոմն ի զինուորացն տիգաւ. խոցեաց զկողս նա-
րա: Յմ. Ժ. 35:

(4) Ելէր ի փրկութիւն ժողովրդեան քո՝ փրկել
զօճեալ քո: Ամբ. Գ. 15:

էվատորնտան , գարտաշը գարտաշն
տան պարտաշը . պիրիպիրինէ տիւշ
ման նաղարը իլէ պագարրորը : Անին
էվատորնը պիրի պարտա տէնին եա
նորտան , սէն հօլաննորմարն : Ասար
քի Արիւհիսարը Փանտ իսմինտէ պիր
ուշագ , Անկիւրիւէ էնկօր , օրտա ճէ
վիրիյորը . վէ փէտէրի կէլիպ էվա
տորնը կէօթիւրմէք իստէտիկինտէ , էվ
լատը տէմիշ քի , պէն եէնի հաւատ
քորն պուլտոււմ , գայրը կէլմէմ սէնին
եաննա : Օլաւալը փէտէրի աղայա
րագ կէրի տէօնիւպ կիթմիշ : Վրիստա
էֆէնտիմիղ սրմարը քի հէթանտալ
ըը հաւատքա կէթիւրն , պէն հէթա
նա մուլոււմ քի պէնի հաւատքա տա
վէթ էտիյօրտոււն , տէյիլ մի քի սէնտէ
պէնիմ քիլիտէմտէ միրտեւ օլմուշուն :
Տահա պու միսիլիւ իշլէր չօգ , քի
տէմէք իստէմէմ :

Իմտի տիւշնտիւք քի , սօնդրա
պունոււն էօնիւ ալամայրը , իզգէթիւ
Ամրալարնը իլէ պիր գաշ մէճիւ
էթտիք . պու պիրիպիրիմիղ իլէ օլան
խաւաւմէթ նէտէն իզթիլա էտէյօր ,
անպայալմ տէտիք , չիւնքի Առաւու
րիչ հայրմը պիլտէ գապուլ էտէյ
օրուգ սիլտէ . վէ իքիմիլտէ Հայրը ,
պաշկա միլլէթլէրէ սէօղիւմ եօգ , օն
լարտա քրիստոնէայ տրըլար :

Վէ պիրտէ սօրալմ , տէտիք , Առ
աւարիչ հայրմըլա : Չրքարը գար
շարնա . օտա ճէվապ էտէյօր Յաճա
խապատոււմտա քի , « Անք պապէս ըն
կալքը զհաւատոյն բան , և դուք պա
պէս հաւատացէք յամենատուրը Ար
րօգուլթիւնն » , և այլն : Իմտի հաւատ
քորմը օնա սօրալմ քի փէտէրիմիղ
տիր . նասը փաթիլէթ էթմիշ իսէ ,
պօրճլուեուղ էյլէ թուլթմաղա : ()
հաւատք տրը քի Հայոց եկեղեցի տաղ
լայօր շիմտիտէք , վէ հիչ շաշմամը
տրը , էկէր պիր էգսիքլը , եա պիր

հերետիկոսութիւնը պիլտէ ,
Առաւարիչտէ արայրն , դիրա օնու
գապուլ էթտիկինի պիլտէ գապուլ
էտէյօրուգ : Անէ քի քէնտի էվատ
տուրը Արիստակէս՝ Արիկոյ սուրբ ժո
ղովուն հանգանակը կէթիւրտիկինտէ ,
սուրբ Առաւարիչ հայրմըլ տալի
գապուլ էտիւպ՝ « Իսկ մէք փառաւո
րեսցուք » տէյիպ իմղա գօր , պիլիմ
սուրբ Արիկեցի տէ շիմտիէ գաւտար
գապուլ էթմիշ տիր :

Այլէ իսէ պիլ Առաւարիչ հայր
մըլտան նէ վագրթ պարմըլմ անլա
յալմ . քիմ պարմըլ , քիմ գալմըլ , դիրա
էյլէ թէնալի՝ օլունայօր քի Հայոց
եկեղեցիէ կիրէնէ՝ արձակոււմ եօգ ,
գալաղընը տալի տիւշէրնէ՝ կիրիպ
ալմայրնը , դիրա Հայոց եկեղեցի վէ
Հայրը հերետիկոս տուրար . քի հաթ
տա պիրնիպ հալա պու մէճիտէ տիր ,
լարին աւորն վէրմէմ , նապլ էթտի քի
տիւշիւն իլէ պէրապէր եկեղեցիմիղ
կէլտի իլիւն՝ արձակոււմ վէրմէյօրալ :
Պէյլէլիլ իլէ Ֆիքրինիլէ շիւպհէ պը
րագմըլար տրը , վէ սիլտէ գօրգույօր
տունուգ՝ քի պու գօրգու բարեպաշ
տուլթիւն գօրգուսու տէնիլի , էրպէթ
գօրգարսնը քի չիւրիւք թահթայա
մը պարայօրոււմ : Պունու սիլէ գալա
հաթ աւտ իթմէմ , եա իլլէ սիլլն
Ֆիքրինիլէ շիֆէլէնտիլի Հայոց ե
կեղեցի հերետիկոս տուր տէյէնլէրն
տիր թագսիրաթ :

Անլապը քի պու պիր հերետիկոս
ութիւն վէ ուղղափառութիւնը գալիսար տրը .
պիլտէ շիմտի Փարը օլտու քի պիլլէ
լիմ քիմին կիւնիւնտէ , նէրէտէ , վէ
նէ մասըհաթ իլէ պու փիւրիւղ կիր
միշ իսէ , արայալմ պուլալմ : Անլա
շարը քի պիր Ֆիլէնիլ եպիսկոպոսու :
Բարգօղիմէս իսմի իլէ կէլիպ Հայա
տան սէմթինէ , Վարաղա տէտիլլէրի
մահալտէ՝ քի Անէմիթանտա տրը , վէ

սիր գաւջքիչիքէնստինէ ճէլայ իտէյօր : Պունու իշխտիպ Լյայի վարդապետ Նջեցի, կէնտի շայիրտի Յօհան գրու նեցիի եօղայօր քի, վար սրագ՝ պու նէ մասլահաթ տրը տէյիւ : () տա վարբայ սիր օլուպ՝ մէրճիմէի ֆրորնա վէրէյօր լար, պիղ պու շայ աղգընը ֆիրէնկ էտէրիզ տէյէրէք : Պաշանկըճը պէօյլէ օլույօր . վէ Լճէմ շահր իշխտիպ շայ լար ֆիրէնկ օլտուլար տէյու՝ չօգ հա սարաթ էտէյօր . պին ատէմտէն զիա տէ թէլէֆ օլտուգտան սօնղըա՝ միլէ թիմիղին փէրուշան օլմասընա տախի սէպէպ օլուր :

Ը իմտի պիղտէ պու շայոց աղգըմըն իշնտէն խռովութիւնը գալ տրմագ իշիւն, սիր չիֆտ սիվալ էթ աիք քի՝ շայոց եկեղեցի ուղղափառ մը, եօգսա տէյիլ մի . էկէր ուղղափառ տէրսէն, սիր սէնէթ իսթէյէճէյիմ շիմտիքի պուլունանլարտան, վէ ճիւմէ էյալէթէրէ Լյոնգակ տաղըտաճաղըմ քի, պունտան պէօյլէ սիր նիզա տահա էթմէյէսինիզ, վէ մուհապէթ իլէ կէչնէսինիզ : Լիէր ուղղափառ տէյիլ տէրսէն, օլմատըղըմը պանա պիլ տիր . նիճէ քի սանա սօրաճագ օլսամ, շու էլիմտէքի գաւաղանըն պաշը քէհրիպաճ մը տրը, պալիամի մի տիր . սէն տէ էկէր թանրքան, քէհրիպար իսէ՝ քէհրիպար տէրսին, պալիամի իսէ՝ պալիամի տէրսին : Սիւալիմէ ճէվապ վէրսէնէ . նէ հաճէթ սիրէր սիրէր ճան գաղանմագ . պէնի իսքեաթ էթ, պէն ժողովուրդըմը իսքեաթ էտէրիմ :

Սիղ գուղուսուշուղ, սիղէ տէմէմ . սիղին էօնիւնիւզէ տիւշէն քէօ սէմէ տէրիմ . սէն պանա խրրազըն տէյօրսուն . քիմին մալինի չալորմ, նէ վագըթ չալորմ . նէրտէ սագլատրմ, գօյնումու ճէպիմի եօգլա . էվիմտէ մի սագլատրմ, սանատըղըմտա՝ մը սագլատրմ . րաճօն (իլսաուուր) իսթէյօրում,

խրրազըղըմը իսպաթ էթ . զիրա տիւլին քէմիի եօգ՝ չօգ շէյ սէօյլէր . սանա իսթէտիկինի սէօյլէթմէզէր :

Վ է պունուն իւղէրինէ սիր մէճ իս տահա քիւշատ օլտու, վէ իքի թալրաֆըն երեւելի Միրալարը օնտա մէվ ճուտ իտի : Լուսաւորիչ հայրըմըն վէ Լիւսէս շնորհալինին վէ սուրբ եկեղեցիմիղտէ օգունան քիթապլար ալապալըմ, քի կէնտիլէր աէ օգուրլար, սայրը քիթապ ալաւապալըմ, քի չօգ մասնաւոր վարդապետէր կէնտի գըյապէրի միւճիւպինճէ եաղմըշար, քի գապիլ տիր սիր էգսիքիք օլա պիլսին, զիրա մասնաւոր տրըլար . վէ թարա ֆէյնտէն օգումուշար թային օլունսուն, ներտէ փիւրիւզ վար իսէ՝ անլապալըմ տէյու մէճիստէ գարար վէրիլաի : Վ է սիղաէ այրը այրը հէր պիւրիսինէ՝ Ղրիգոր չէլէպիէ, Սաթու աղայա, թընկըռղատէ Յակօր աղայա, թընկըռղատէ Յովսէփ աղայա, Ղրիճըղատէ Լնտօն աղայա, վէ տահա սայրիլէրինէ . վէ հէր պիրինէ տէֆա թէն սիւալ էթաիք քի՝ պէօյլէ գարար վէրտինիզ մի . ճիւմէսիտէ ճէվապ էթ տիլէր քի՝ գարար վէրտիք . վէ օնպէշ եիրմի կիւնէ գատար կիւն գօտուլար : Վ է հաթտա օրտա տիրացու թագուր վարժապետ տէտիքի, մինասիպ իսէ վէրիլէն գարարա պիրէր իմիա վէրիլին քի՝ ունուտուլմաըն . վէ մէճիս տէտի քի, նէ հաճէթ, պուգատար երեւելի Միրալարըն սէօղիւ սիրէր իմզա տրը :

Լիւնիւ սիթտիքտէ՝ պագտըգ կէլէն կիտէն օլմատը . հապէր կէօնտէր տիք, տալէթ էթաիք, կինէ կէլէն օլմատը : Սօնղա Քէհէա ամիրանըն օտատընա կիտիւպ՝ Քէհէա ամիրայա վէ մահտեսի Յովհաննէս չէլէպիէ տէմիշլէր քի, պիղիմ օգումուշարըմը (վարդապետը) կէլմէյօրը վէ կէլմէզ

էր. անկէր տախի մէյուս օլուպ՝ պիղէ խապէր վերտիրքէրինտէ՝ զանն էտէրիմ՝ քի կէջ պաշտման էնտի :

Վէ տէմիշէր քի՝ պիղէ իղին եօգ . լ՛ճէպ նէ՝ տիւրլիւյէ իղին եօգ . էջլէ խէ սիզտէ անիրաւ ատէմէր սինիլ . այտընըղտ գարանըգ տէրսինիլ . քի լ՛սայի մարգարէ վայ վէրիւր էջլէսինէ .
 “ Վայ որ ասիցէ զլոյսն խաւար , և բղ խաւարն լոյս ” : Վէ էկէր ուղղափառ տէյիլ տէմէղէ իղին եօգ խէ , զահէր ուղղափառ իմիշիլ քի՝ իղին եօգ իմիշ . իքի տիւրլիւ միւթթէհիմ օլտունուղ :

Պէն սիղէ եկեղեցիէ կէլին կէլմէին տէմէյօրում . անձագ ըռղմը խթէյօրում : Սէն պանա սէրհօշտուն տէյօրսուն . կէլ աղղմը գօգլա . պէնիմ մէյ հանէէ կիթտիլիմ եօգ . շարապ իշախիմ եօգ : Վէր օգումագ պիլիւսէն , կէլ ճէվսպ վէր՝ Պետրոս առաքեալն թէնպիհինէ կէօրէ . “ Պատրաստ իցէք տալ զպստոսխանի՝ որ խնդրիցէ ըղբան , որ է վասն յուսոյն ձերոյ ” . վէ անլաթ պէնիմ էքսիլիլիմ : () Գումագ պիլմէզսէն , նէ պու գատար անմեղ ժու զովուրդուն էօնիւնէ տիւշմիւշսին վէ գանլարնա կիրիյօրսուն . վէ քիւֆր էթտիլմէղէ սէպէպ վէրիյօրսուն մարգարէնին տէտիղի կիպի . “ Վասն ձեր անուն իմ հայհոյի ” : Պիր առէմ պիր կիւնահ իշլէրսէ՝ Վրիտտոս խաչա չք գարմիշ օլուր . ետ պու գատար ժողովուրդա սէպէպ օլուպ կիւնահքեար էտէյօրսուն սէնին ըահաթըն իշիւն . Վրիտտոսու խաչա չքգարմագ գաջ տիւրլիւ օլուր : Պիր առէմ ֆուգաւ ըոյս աստագա վէրիլսէ , լ՛լլահա վէրմիշ օլուր . ետ գարտաշնա էթտիլին քիւֆր քիմէ տիր :

Վէ տէմիշէր քի , քեաղըտ իլէ սէջլէշէլիմ . քի էօրիւմճէք նէ գատար սարարսա՝ օնուն կիպի ըպրրորարըն արար կէլմէղ . էկէր շիմտիտէք օլան

վիճարանութիւն քիթապլարը պիրտէ . վէէ էիւքլէթսէք՝ գալտրամաղ , պիր կէմիէ տօլտուրագ՝ ալամաղ . վէ էկէր վիճարանութիւն էթմէք իգթիլա էթսէ , մահշէր կիւնիւ սատթ օնպիւրէտէք ըպրրոր պուլուպ սէջլէէ պիւլիւրիլ :

Սիղէտէ եէմին վերտիրիլիմ , վէ խղճմրտանքընըգա հալալէ էտէրիմ , պարտական օլտարնը , պու սէջլէտիւ իմ ճէվապլար իրաւոնք մը , անիրաւութիւն մը , նէ՝ տէրսինիլ . (պիր աղղղ տէտիլէր քի՝ իրաւունք տոր) : Սուտարա էթմէին , ապաշխարանք օլսուն սիղէ , հագգըմ վաթ մը՝ եօգ մը , (կինէ ճիւմէսի պիր աղղղ հագ վէրտիլէր) :

Պիլիլիմ քի ճիւմէնիղին ագը էրէր սէջլէտիլէրիմէ , վէ սիղին պիւղիմ ֆիքրիմիլ միլլէթ զայրէթի տիր , վէ պիլիլիմ քի էիւրէյինիղտէ պիր խղճմրտանք պէօճէի գայնայօր՝ սիրէլէք , նասը ատէմ օլա պիլիլ քի՝ կէնտի միլլէթինին զայրէթինտէ օլմասըն : () նուն իշիւն պու կիւն սիղի տալէթ էթտիմ , սիղտէ կէլտինիլ . պիլինիլ քի՝ պու էթտիլիմ սէօհպէթլէրի՝ իղգէթլի լ՛միրալարընըգա սէջլէմիշիմ , վէ մասլահաթ պուրատա գալտր քի՝ ճէվապ վէրտիլէր կէլմէիլ . պիղտէ տիւշիւն տիւք քի , պիրտէ էսնաֆ աղալարընը զատա պիլտիրէլիմ , տէմէյէսինիլ քի՝ պիղի տէ առէմ եէրինէ գօյուպ չաղըմալը տէյիլ մի իտի , քի պիղտէ պիւլէլիմ . զիրա գապիլ տիր՝ պաշիա տիւրլիւ թարիֆ էտէրլէր սիղէ , մալիւմիւնիւղ օլտուն քի , պիր սէնէտէն պէրի պիղիմ տէտիկիմիլ պու տուր , քի շիմ տի տույտունուղ :

Լ՛թիմալ տըր սիղէ թահրիլ էտէնլէրէ պիր խասարէթ թէտաթիւֆ իթտիկինտէ՝ սէրիինթիսի սիղէտէ տօգումա պիլիլ . պիղ հապէր վէրտիլ վէ

պօրճտան գութութու լուսաբան : Օսնն է տէրիմ քի պիր երրտան պէրի պու գաւտար նասիհէթ, պու գատար թահամ միւլ քիֆայէթ էթտի պէ աշտը, լաքին պիր ճիւղի տահա սապը էտէրիմ, չիւնքի ուխտ էթտիք՝ տառլումյաճաղըղ, լաքին սապըէ թագաթ գալմաղսա, քիմ պիլիլ նէ զուհուր էտէր, զիւրա պու մասլահաթ տուրմաղ :

Նասրլ փէտէր օլապիլիլ քի կէնտի էփաւորնր տէօյէր, եախսօտ տէօյէր, բէրտէ ճանր սրղումմաղ. սիպտէ սուրբ լուսաւորիչին գուզուլարբարնրղ. սուրբ էկէղեցիինն էփաւորսնրղ, վէ էփաւորմանրղ. սօնղրա կէնէ պէն աճըյաճաղըմ : Վմմա իշ տէրէճէսինտէն թաշարսա՝ պէնիմ գապահաթըմ եօգսուր, գապիլ տիր Տէվլէթ պանսա սօրտուն : Վ է պէնտէ ճէփապընր վէրէմէղ օլուրում. պէն անպարտըմ, սէպէպ օլանղար տիւ շիւնսինլէր :

Իսթէր իաիմ՝ ճիւմէնիղլ չըղբրրպ պիլիլիմէք, լաքին թանթանա օլմարն աճէպ նէ վար տէյու, կէնտի կէնտի նիղէ սէօյէտիլիմ՝ ճէփապըբը էյի թարթըն, վէ տիգգաթըմ տիւ շիւնին, սիգտէ պօրճըլ գալմաղսանրղ՝ պիլտէ : Վ է պունու տախի պէօյէ պիլին քի, օտանաճաղ տէյիլիմ, վէ պրապաճաք տէյիլիմ. իքի շէյի հէլէ էյի ֆիքրի նիղէ պըն. շիմտիլիք պու գատարճա եէթէր :

Խօսքը կարեւորիւ և պահպանիչ ըսելով՝ արձակեց ժողովուրդը :

ԻՆՏՐՈԾԱԿԱՆ

ԼԱԹԱԲԻՆԻ ՈՒ ՔԱՆԱԲԱԿԻԹ ՊԱՏԱՆԻ

(Շարունակութիւն, տես էրես 2) :

ՈՒՆ

ՄԱՐԴՍ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ Ե

(Բայց որպէս զի մարդ կարենայ միշտ

լաւ ապրիլ և աւելի խօսք ու բան հասկըցող ըլլալ, հարկաւոր է՝ որ ընկերութեան մէջ ապրի իր նմաններուն հետ :

Ո՛հ, ինչպէս խեղճ ու տկար ենք նոր ծնած ատեննիս : Չենք կրնար ոտքի վրայ կենալ. պէտք է որ զմեզ մայրերնիս քալեցնէ, կերակրէ ու մեր անկողինը պատրաստէ : Տարուան մը աւելի կ'ըլլանք ու գրեթէ չենք կրնար ծամել, և հաղիւ թէ ոտքերնիս կըրնանք շարժել. չենք կրնար ոչ բան մը հասկընալ և ոչ ալ մեզի հարկաւոր եղածը յայտնել : Թէ որ միմսկ ըլլալինք, մեզմէ աւելի ու ժով հարիւրաւոր կենդանիներ զմեզ ոտնակոխ րնելով կ'ուտէին. թէ որ ծնողքնիս զմեզ չարաշտպանէին, հնազուեցնէին ու չը կերցնէին, սովէ, ցրտէ ու նեղութենէ կը մեռնէինք : Օարմանալի՝ Վրաստանումն թիւն. որ իրարու ձեռնուուութեամբ կարօտ ըլլանու համար մէկ զմէկ կը սիրենք : Որովհետեւ ծնողք կը սիրեն իրենց սուսքը, մտածելով թէ որչափ օգտակար կրնան ըլլալ. իսկ սուսն ալ զծնողքը կը սիրէ իրենցմէ ընդունած բարեացը համար. և երբ որ աս պիտոյքը կը գաղրի, սէրն ու երախտագիտութիւնը անոր տեղը կը բռնէ : Տղուն ու ժը կ'աւելնայ ան միջոցին որ ծնողք կը ծերանան, կը տը կարանան, և կարօտ են որ սղան զիրենք հոգայ, ինչպէս որ իրենք զինքը հոգացեր են : Վրաստով կը ձեւանան ընտանիքներ, ու անոնց աճելովն ալ կը կազմուին ցեղեր, քաղաքներ, տէրութիւններ ու ազգեր :

Թէ որ մարդս առանձին ապրեր բոլոր օրը ուտելիք փնտռելու և գաղաններէն զինքը պաշտպանելու պիտի զբաղէր, իրեն տկար ըլլալովը զօրաւորներէն պիտի յաղթուէր. կենակցութեան, բարիք ուղեւուն, ուրիշին օգնելուն, կարեկցութիւն գըտ

նայումն համը պիտի չառնէր. իր ա-
մեն կարօտութիւնը ինքիրմէ պիտի
հոգար. անանկ որ իրեն տուն ու
զգեստ չինելու համար ամբողջ տարի-
ներ պիտի աշխատէր ու ժամանակ պի-
տի չաւելնար բնաւ արհեստի մը մէջ
յառաջագիմելու, և ոչ ուրիշներուն
գիտցածը սովորելու. մէկ խօսքով նե-
ղութեամբ, գէշ ուրիշ պիտի սպրէր:

Բայց Մատուած տեսաւ որ մար-
դուն միայն ըլլալը աղէկ չէր. ուստի
տպաւորեց որտեղնուս մէջ աս միա-
փաքն, ընկերական վիճակին հարկը և
փախոխակի մէկմէկու օգնելու ծիգը:
Քեզի տղայութեանդ միջոց, ով պա-
տանեակ, ինչ պատիժ ամենէն աւելի
ծանր կու գար. արդեօք ընկերներէդ
բաժնուէրով միմեկ մնալը չէր մի.
միտքդ պահէ ամիկայ ու երբ մարդ-
կանց մէջ եղած միջոցդ նեղութեան
ու մաղձոտութեան փայրկեաններ ու-
նենատ, ու քեզի անախորժ ու գէշ
երեւոյց ընկերութիւնը, մոտմէ թէ
ինչ կ'ըլլայիր եթէ ընկերութենէ զուրկ
մնայիր:

յ.Օ.

ՄԱՐԴԻՎ ՀԱՒԱՍԱՐ ԵՆ

Ով թաղաւորդ աշխարհի, ով
գիւղականդ, ով որ տարին հարիւր
հազար «բէր» լեբայ՝ ալ չես կրնար ձան-
ձրութեան ձեռքէն ազատիլ, և դուն
որ օրն ի բուն աշխատելով հազիւ կրը-
նաս քիչ մը հաց ձեռք ձգել, դուք
պատասխան տուէք ինծի. Ով է ըրեր
զձեզ:

Չամենն ալ Մատուած. ամենքն
ալ նոյնպէս բաղկացեալ են անմահ
հոգիէ ու նիւթակրան մարմնէ մը. և
հաւատարմապէս ամենքն ալ երջանկու-
թեան կը փախաքին: Ալ տեսնաս ոս-
գերեղմաննոցը. ինչ տարբերութիւն
կայ հոն տիրոջ ու ծառային մէջ, մեծ

կարուածատերին ու խեղճ աղքատին
մէջ: Արեք թիղ փոս մը բաւական է
հաւատարմապէս ամենուն գիտելին հա-
մար. և հոգիսին Մատուածոյ առջեւն
է՝ միայն իրենց գործքերովը:

Աւար, վիճակը, դաստիարակու-
թիւնը, կորովութիւնը զմարդիկ կը
զանազանեն. այլ այս զանազանութիւն-
ները վիճակի են միայն և ոչ բնու-
թեան. խանձարրոց մէջ եղող տղան
և հասունացեալ մարդ մը նոյն իրա-
ւունքն ունին տպրելու. բայց առա-
ջինին քիչ մը կաթ բաւական է, իսկ
երկրորդին ուրիշ շատ բաներ ալ պէտք
կ'ըլլան. առաջինը անկարող է ինքնի-
րեն գտնելու իր ուտելիքը, և ուրիշ-
ներէն սէտք է որ ստրտէ, ուր երկ-
րորդը ինքնիրեն կը ծարէ:

Այլ ոչ իսկ հարստութեան ու կա-
րողութեան զանազանութիւնը տար-
բերութիւն մը կը պատճառէ բնու-
թեան, այլ մանուշակ ամենուն հա-
ւատար ըլլալէն առաջ կու գայ: Սար-
կոս, Աիրակոս, Թորոտը վաճառակա-
նութեան համար ստակ դրին. առա-
ջինը դրաւ հազար դահեկան, երկրոր-
դը հինգ հարիւր, երրորդը երկու հա-
րիւր. երբոր հաշիւնին կը տեսնեն,
իրաւացի է որ Սարկոտը Աիրակոսին
կրկինը առնէ, վասն զի աւելի մեծ դը-
բամագլուխ դրաւ. թէ որ ամենուն
ալ նոյնչափ արուեր՝ Սարկոտը իրա-
ւունք ունէր գանգատելու: Այսպէս
ալ ընկերութե մէջ ով որ շատ կ'աշ-
խատի, ով որ աւելի բարի է, ով ա-
ւելի արդիւնք ունի, իրաւունք ունի
մեծամեծ դիւրութիւններ ալ փայե-
լելու, և ուրիշներուն ալ աւելի սիրե-
լի ու մեծարելի ըլլալու, որոնք ստոյգ
բարիքներ են: Աս ըսելով, չենք հա-
կրնար որ ամեն մարդիկ նոյն սկիզբն
և նոյն վախճանը չունենան, և կամ
թէ ամենքն ալ որ ըստ ինքեան այլ և

այլ ճամբով առաջ կ'երթան մի և նոյն տեղը չեն ելար. աս պատճառաւս աւանքն ալ մի և նոյն պիտոյքներն ունին, և ասոր համար պարպալան էն և կրնան իրենց պիտոյքը լեցնել:

ԺԼ.

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏՔ

Պարպալան էն և կրնան. Բուն ասոնց վրայ կեցած են մարդուս պարտքերն և իրաւունքները: Ամեն մարդ ստեղծուած է Աստուծոյ միշտ լաւ ասպելով համար. ընկերութեամբ կ'ապրինք զմեզ պահպանելու, մեր վիճակը լաւցընելու ու կատարելագործուելու համար. ուրեմն ամենքն ալ իրաւունք ունին ան ամեն միջոցներուն ձեռք զարնել որ իրենց բարեպէս ասպելուն համար հարկաւոր են: Ինկերութիւն ամենուն բարւոյն համար եղած է և ամեն մէկուն բարին ըսել է. ուրեմն իւրաքանչիւրին պարտքն է իր բարւոյն ետեւէ ըլլալ. այսինքն ըստ վախճանին գործածել իրեն ունեցած իրաւունքները: Ամեն մարդ հաւատար է. ուրեմն աւանքն մարդ ալ նոյն իրաւունքն ունի. և հետեւաբար ամենուն ալ պարտքն է ուրիշին իրաւունքը մեծարել. թէ որ կ'ուզենք որ ուրիշներն ալ մեր իրաւունքները մեծարեն: Կնած գիրքդ կամ մէկէն ընծայ առածդ քու իրաւունքդ է. ուրեմն ես ալ պարտական եմ զանիկայ քեզմէ չյափշտակել: Ուստի այսպէսով ամեն մէկ իրաւունքի հակառակ պարտք մը կը յառնէ, պարտք մը ի մեզ՝ այսինքն մեր իրաւունքը ինչ վախճանաւ որ տրուած է, նոյն վախճանին համեմատ բանեցընելու. եւ պարտք յայն՝ ուրիշին իրաւունքը մեծարելու:

Հիմա քննենք թէ ինչ կերպով մենք պէտք է գործածենք աս իրաւունքներն ու պարտքերը:

ԺԲ.

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏՔ

ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի օրը ներկայ գտնուեցայ ժողովրդապետի (առաջնորդի) մը քրիստոնէական վարդապետութիւն բաշտորելուն ժամանակը, որ ասանկ կ'ըսէր:

«Երբ որ ասանկ հրամայեց. բայց դուք երբ որ խղճերնիդ կը քննէք իմանալու համար թէ արդեօք Աստուծոյ կամքը կատարէր էք թէ չէ, մտքերնիդ կը դընէք թէ աս պատուիրանքիս մէջ զանեցառութիւն մը ըրած չէք. որովհետեւ բնաւ մէկը չէք սպաննած և ոչ ալ մէկուն մահուանը փափաքեր էք. բայց ասիկայ արդեօք միայն բաւական է: Աստուած ձեզի իբրեւ պարգեւ մը տուած է կեանքերնիդ. պարգեւ մը առանց որոյ չէք կրնար ոչ աս աշխարհիս բարկքը վայելել և ոչ ալ յաւիտենական բարեաց արժանի ըլլալ. ուրեմն իրաւունք ունիք կեանքերնիդ պահելու, և պարտքն էք յարգելու զայն ի ձեզ և յայլ: Ուրեմն ամենքը կրնան ու պարտքն ալ են իրենց կերակուր, զգեստ ու բնակարան հայրութեան, իրենց ուժն և անդամները պահպանելու, և կարելի եղածին չափ անանկ բանեցընելու՝ որ իր բարւոյն պատշաճ ըլլայ:

Պիտի շարունակուի:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Անցեալ թուով իմացուցած էինք բաղարիս նորրնտիր կառավարիչ վեմ. Դաղիքի փաշային գալուստը, որ մեծ հանդէսով ընդունուեցաւ և 21 ռումբ արծակուելով անոր ողջամբ ժամանիր:

քաղաքիս աւետեցաւ : Վանի մի օրէն յետոյ, ինչպէս սովորութիւն է՝ քաղաքիս երեւելի խաւանց, ժողովոյ անդամաց, և երեք վանաց աւագ թարգմաններուն ներկայութեանը իւր հրովարտակը կարդացուեցաւ, որոյ աւարտելէն յետոյ ինքը Վսեմ՝ Ապղիֆ փաշայն ոտք ելելով քառորդի մի չափ առնաբանեց, ի լուր բաղմաթիւ ունկրնդաց : որոյ ատենախօսութենէն յայտնի կ'երեւէր իւր աղնիւ զգացմունքները, քաղաքականութեան մէջ կրօնի անտարբերութիւնը՝ որ նոյն իսկ իւր Տէրութեան սկզբունքն է, ինչպէս և ինքն ալ բանիւ բերանոյ կը վըկայէր և իբր ի պաշտօնէ կ'իմացընէր իրեն յանձնուած հրամաններն ի գործ դնելու, այն է հաւասարութիւն հրդարտակ և անհպտտակ ազգաց, իսլամաց և ոչ իսլամաց՝ առաջի օրինաց և իրաւանց տէրութեան, անաչառութիւն, արդարասիրութիւն, քաղութիւն ընդ ամենեւին, պաշտպանութիւն տկարին եւ կէտ առ կէտ գործադրութիւն Արցախեան հրամանաց և Արին մարդասէր կամաց : Ասոնք են և պիտի ըլլան իւր կառավարութեան տարերքը, ինչպէս յայտնի կը վկայէր իւր հրապարակախօսութիւնը Վսեմ՝ Ապղիֆ փաշայն : Հրովարտակը կարդացուելէն օր մի յետոյ, փութալին Ամենապատիւ Պատրիարքունք, Սեմ. Հիւպատոսը և երեւելի անձինք շնորհաւորելու երթալ, որոնց իւրաքանչիւրին փոխադարձ այցելութեամբ բարեհաճեցաւ իրենց բնակարանը անձամբ երթալով պատուել զիրենք :

Աստուծոյ կառավարիչ իղդէթ փաշայն՝ քանի մի օր Յունաց վանքը բնակելէն յետոյ մեկնեցաւ ի Վամասիոս ըստ հրամանի Բարձրագոյն Վրան :

— Վսեմ, Արքեպիսկոպոս փաշայն, մա-

նաւանդ արքունի դօրաց հրամանաւոր Վսեմ. իսլա փաշայն արթուն հակողութեամբը սուրբ Օլտոկի եւ ուրիշ յատկացեալ աւուրց հանդիսաւոր թափօրները ամենայն խաղաղութեամբ կատարուեցան առանց ամենափոքրիկ անհանգստութիւն և վտանգ մի պատահելու, որ ոչ դոյզն նշանակութեան արժանի է : Այսպիսով հոգեւոր հանգէսներու մասին ունիմք գանգատելու տեղիք մի, այն է սուրբ Օլտոկի խթման այսինքն լուսաւորեացի ժամանակ քանի մի քրիստոնեայ օտար հասարակութեանց անսովոր և այլանդակ աղաղակները և անվայել շարժմունքները, որոնք հին աւերորդապաշտութենէ մի մնացեալ նշխարներ են ռամիկ ժողովրդոց քով : Հին ժամանակ, այն է խաչակրաց օրով ըստին կղերը իւր բարեպաշտ և միամիտ ժողովրդեան հետ սովորութիւն ունէր խրիէ ելելու և Դիլիլիլ գտնելու նոյն ժամուն միջոցները, յորում սրբազան լոյսը (le feu sacré) պիտի ելնէր : Սոյն արարողութիւնը հիմայ ճիշտ կը կատարուի արեւելեան եկեղեցւոյ ձեռօք, միայն խրիէ ելելու բառը լի-լի-լի-լի փոխուելով, որ Յելլահ կանանց և խաւոց բերնովը կ'արուստանուի երգախառն ձայներով : Վոհութիւն Աստուծոյ Հայոց ազգը որչափ որ իւր իրաւունքը չկորսնցընելու համար բռնադատուած է լուսաւորեացի արարողութիւնը Յունաց հետ կատարելու, առանց ամենափոքր վանկ մի արձակելու հակառակ ոգւոյ հայկական անարատ պաշտամանց, այսու ամենայնիւ ի բնէ անտի ազատ է նախապաշարմունքներէ ու վնասակար աւերորդապաշտութիւններէ, յորոց երկու տարիէն ի վեր է կրդուշացընէ նաեւ Վմեն. Սրբազան Պատրիարքը այն փոքրիկ մէկ մասը ժողովրդեան, որ կրնան

գտնուիլ դեռ ուխտաւորաց կարգին մէջ :

Փառաւոր հանդիսիւ կատարուեցաւ նաեւ երկուշաբթի աւուր եղած սովորական թափօրը, ի ներկայութեան բոլոր ուխտաւորաց և օտարազգի երեւելեաց :

— Ամիսէ մի ի վեր է սուրբ Յակոբայ վանքը կը գտնուի Ամերիկացի միացեալ Ահաճանգաց երեսփոխանական խորհրդոյ անդամ մեծահամբաւ միտար Պիտուէլ գիտնականը, որ մեծ ու արժանաւոր ընդունելութիւն գտած է Սրբազան Հօր կողմէն : Իրեն քով ունի իբրեւ թարգման և մտերիմ՝ Յոսէպէի փոխ — հիւսաւոս հանգուցեալ պարսն Յակոբ Ս. Սուրաւեանի որդին՝ Սեծադատիւ պարսն Սրապիսն ազնիւ ու լեզուագէտ պատանին, որոյ միջոցաւ կը քաղէ յիշեալ միտար Պիտուէլ Հայոց ազգին վերայ խնդրած տեղեկութիւնները, որոնց խիստ մեծ համակրութիւն կը ցուցնէ : Աւրիշ անգամ առիթ պիտի ունենամք կրկին դառնալու սոյն նշանաւոր անձին վերայ ի պատճառս իւր խմբագրած ամսաթերթին, որ կ'ըսուի Eclectic Magazine.

Տասն և հինգ օրի չափ կենալէն յետոյ մեկնեցաւ միտար Պիտուէլ, որոյ գալստեան պատճառն էր Ամերիկացի գաղթականաց և իրենց գործակատարին մէջ ծագած վեճը քննելու պաշտօնը :

— Ասկէ տասն և հինգ օր յառաջ Ազգարեթցի մահմետական երիտասարդ մի ինքզինքը տպաննեց սուրբ քաղաքիս՝ Ղամասկոսի ըսուած դրան քով : Տեղւոյն պլազգիք անմիջապէս բռնեցին իւր քաղաքակից յոյն ընկերը, և կառավարութեան մատնեցին իբրեւ մարդասպան, թէպէտ և անճիասպա-

նը յայտնի կրկնացէր թէ իւր բարոյական պատուոյն աւրուելուն անձամբ վրէժինդիր ըլլալ ուզելով ինքն էր իւր կենաց դաւաճանը, և ոչ ընկերը որ երբէք մեղանչած չունի :

— Անցեալ տարի, կրցիլէն ընթերցողք, յունիս ամսոյ մէջ սաստիկ բազմութիւն մի մարտնոց անապատ դարձուց սուրբ երկրիս բոլոր սրտերն ու ծառատոտանները, որոյ հետեւեցաւ չափազանց թանկութիւն ամէն ազգի ու տեղացի : Արեւիկայ տարուոյս բարեբերութիւնը ուրախ սրտիւ կ'աւետեմք ընթերցողաց, որ անցեալ տարուանէն խիստ աւելի ըլլալ կը հաստատեն : Արատմեն թէ գեղացիին մէկը իւր մէկ պղտիկ արօք աչքէ անցընելու երթալով ուր ցորեն սերմանած էր, տեսնելով հասկերուն բարձրութիւն՝ քիչ մի ներս կ'երթայ ուր մինչև մէջքը կը հասնէին, և ուրախութեամբ զմայլած երբ քանի որ ներս կ'երթայ այնչափ բարձրացած կը գտնէ : Այլ քիչ մ'ալ խորը երթամ, կ'ըսէ ինքնիրեն, որ մինչև գլուխս ծածկէ, ու գեղը դառնալուս պարձանօք պատմեմ բարեկամացո՛ւ ըսելով քիչ մ'ալ կըլառաջէ՝ ուր երկիրը քիչ մի խորացած էր, ու յանկարծ հասկերուն տակը պահուրտած օձ մի ելնելով ասքը կը խածնէ, ու խեղճ գեղացին կ'իտամեռ տուն դարձած հոգին կ'աւանգէ և ուրախութիւնը իւր սրտին մէջ իւր հետը կը մարի :

Վ. ՐԻՊԱԿ

Ղախորդ թուոյն 43 երես, առաջին էջ և տասներորդ տողը կարգա՝ ի 12 դեկտեմբերի 1817 ր :